УДК 342.951:614.46

DOI 10.37566/2707-6849-2020-3(32)-5

Микола САМБОР,
*начальник сектору моніторингу
Прилуцького відділу поліції
Головного управління Національної поліції
в Чернігівській області,
кандидат юридичних наук, член-кореспондент
Національної академії наук вищої освіти України
ORCID:0000-0002-0446-3892*

ОСОБЛИВОСТІ ДОКУМЕНТУВАННЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ В СФЕРІ ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ КАРАНТИНУ ЛЮДЕЙ

Україна впевнено крокує шляхом побудови громадянського суспільства та демократичної держави з усіма притаманними їм соціальними та правовими цінностями. Для будь-якого суспільства людина є найвищою цінністю, лише із тим застереженням, що одні суспільства це усвідомлюють, інші – ігнорують, а треті – вбачають у цьому лише винятки, віддаючи такі привілеї окремим кастам, класам тощо.

Суспільство, яке прагне верховенства права у його дієвості, а не лише формальному проголошенні, дотриманні прав і свобод людини, а не лише їх декларації, втілює зазначені принципи передусім у діяльності державних органів, діяльності суб'єктів публічної адміністрації та їх окремих посадових осіб як взірців суб'єктів суспільних відносин та змісту таких відносин.

Сучасне суспільство надзвичайно гостро реагує на будь-які порушення з боку представників влади, суб'єктів, уповноважених народом на здійснення влади в інтересах цього суспільства, покликаних представляти інтереси народу. Тому надзвичайно гостро постають питання дотримання законності посадовими особами у відносинах з громадою та окремими громадянами. Особливо така реакція буває, коли відносини безпосередньо пов'язуються із застосуванням заходів державного примусу, юридичної відповідальності, серед якої найпоширенішою є адміністративна відповідальність.

Україна і світ переживають коронавірусну кризу, що зачепила всі без винятку країни, які, аби вберегти громадян, запроваджують різні заходи, спрямовані на запобігання поширенню цієї інфекційної хвороби, яка не лише впливає на здоров'я людей, а й забирає життя сотень тисяч мешканців. Одним із таких заходів запобігання поширенню коронавірусної інфекції є правові заходи стримувань. Очевидно, що, маючи на меті добрі наміри, український парламент ухвалив зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП), якими запровадив адміністративну відповідальність за порушення правил карантину людей.

Особливості процесуального оформлення адміністративного правопорушення досліджували чимало науковців, серед яких С. Петриченко [1], М. Завальний [2], О. Кузьменко [3], М. Самбор [4; 5; 6] та ін. Водночас особливості документування адміністративних правопорушень, пов'язаних із карантинном, залишалися на узбіччі наукового пізнання. Зумовлено це тим, що відсутні прогностичні підходи у дослідженнях адміністративних деліктів, зокрема дослідження складів правопорушень та особливостей їх документування у разі запровадження таких правопорушень. Наявні умови, у яких існує сучасне людство і Україна, зумовлені заглибленням у коронавірусну кризу, спонукають до дослідження такого правопорушення, як порушення карантину людей, яке до цього часу залишалося поза увагою дослідників у галузі права.

Тож метою цієї статті є дослідження особливостей документування адміністративного правопорушення за порушення правил карантину людей відповідно до сучасного праворозуміння та правозастосування.

Передусім нагадаємо, що відповідно до ст. 251 КУпАП доказами в справі про адміністративне правопорушення є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлює наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність даної особи у його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи. Ці дані встановлюються вичерпним переліком джерел, які містяться у ст. 215 КУпАП, а також іншими документами.

Водночас зазначимо, що КУпАП не містить норм, які б на законодавчому рівні визначали порядок збирання доказів, що гарантувало б законність їх отримання, допустимість та достатність останніх. Хоча такі основоположні принципи доказів та доказування у КУпАП не згадуються взагалі. На нашу думку, суб'єкти правозастосування зобов'язані про них знати, оскільки останні мають застосовуватися у

адміністративно-деліктному провадженні хоча б за аналогією закону. У національному законодавстві питання належності, допустимості та достатності доказів набули відображення у нормах Кримінального процесуального кодексу України (статті 85, 86, 87 КПК України), Кодексу адміністративного судочинства (статті 73, 74, 75, 76 КАС України). Переконані, що КУпАП потребує доповнення відповідними нормами, які б передбачали порядок збирання доказів, що не ставитиме під сумнів законність їх отримання (допустимість), належність та достатність (містили б інформацію щодо предмета доказування, які у сукупності уможливлуватимуть однозначно дійти висновку про обставини справи, які належать до предмета доказування, та наявність у події складу адміністративного правопорушення), достовірність (гарантуватимуть встановлення дійсних обставин справи). Лише зазначене забезпечить повноту, об'єктивність і неупередженість притягнення особи до адміністративної відповідальності. Спираючись на сказане, на нашу думку, важливим є сприйняття органами публічної адміністрації, уповноваженими розглядати справи про адміністративні правопорушення та здійснювати їх документування правових засад, яких дотримуються суди України під час ухвалення рішень щодо оскарження постанов у справах про адміністративні правопорушення, та їх подальше застосування у правозастосовній адміністративно-деліктній діяльності відповідних органів.

Підставою для цього є норма частини п'ятої ст. 13 Закону України «Про судоустрій і статус суддів», де визначено, що висновки щодо застосування норм права, викладені у постановях Верховного Суду, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права. Для правової системи України не притаманно існування судового прецеденту як джерела права і законодавства, хоча останнє упевнено виборює свою нішу в системі джерел права України, вносячи у доволі статичне позитивне право динаміку його розуміння та застосування у реальних суспільних відносинах.

Певним еквівалентом англосаксонської доктрини дії прецедентного права у країнах романо-германської правової сім'ї є концепція «усталеної судової практики» (*jurisprudence constante*), за якою «низка раніше прийнятих та узгоджених судових рішень розглядається як переконливий доказ правильного тлумачення правової норми» [7, с. 94]. Вважається, що судові прецеденти мають обов'язкову силу внаслідок дії конституційних принципів довіри до права, єдності правової системи та правової визначеності: «... такі правові цінності, як правова визначеність та захист довіри, висуваються вперед та ставлять загальну вимогу відданості обраному напряму правового розвитку. На пострадянському правовому просторі вводиться поняття «правова позиція». Цей термін відображає феномен судової правотворчості у пострадянських правових системах, коли певна частина мотивації суду, в якій обґрунтовуються причини (не)конституційності законів, висновки, яких дійшов суд під час офіційного тлумачення, суддівське розуміння норм права тощо стають обов'язковими не лише для сторін, а й опосередковано для всіх суб'єктів права [7, с. 98]. Правова позиція є надважливим інструментом практичного втілення правових

приписів у суспільні відносини, спрямованого на утвердження права як ефективного регулятора суспільних відносин. Правова позиція – це інтелектуально-вольова, дослідницько-пошукова діяльність суб'єкта права, пов'язана з формуванням та викладенням мотивованої та обґрунтованої думки на основі дослідження обставин справи, кваліфікації діянь учасників правовідносин, а також обрання на власний розсуд і за власною інтерпретацією норм позитивного права, які слід використовувати як засіб урегулювання (унормування) конкретних суспільних відносин та їхнього обґрунтування [8, с. 83].

Оскільки чинні позитивні норми не забезпечують ефективного регулювання суспільних відносин, а також для оперативного реагування на потреби суспільства для ефективного регулювання відносин, пов'язаних у тому числі з притягненням особи до адміністративної відповідальності, запроваджено практику застосування висновків Верховного Суду для регулювання однотипних суспільних відносин, які стали предметом дослідження Верховного Суду. На нашу думку, запровадження для регулювання суспільних відносин правових позицій покликане для якісного формування системи правових норм, які регулюють суспільні відносини. Наголошено, що правова позиція не є чимось новим, скоріше правова позиція вказує на «правильний» підбір і застосування правових норм для регулювання тих чи інших суспільних відносин, зокрема, коли існує конкуренція норм або у позитивному праві існує декілька альтернативних норм, які можуть регулювати одні й ті ж суспільні відносини з певними особливостями.

Загроза пандемії гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2, зумовила активізацію і консолідацію суспільства та держави, необхідності оперативного ухвалення необхідних рішень, спрямованих на усунення чинників, які можуть сприяти пандемії. Одним із таких чинників є і правові, які спрямовані на урегулювання суспільних відносин, на вжиття превентивних заходів, які б загальмували поширення цієї хвороби та запобігали б пандемічним її проявам. Саме ці процеси стали підвалинами для доповнення КУпАП ст. 44³ «Порушення правил щодо карантину людей».

Для дотримання фундаментальних принципів права і законодавства, таких як дотримання прав і свобод людини та громадянина, верховенства права, законності у діяльності державних органів, органів місцевого самоврядування, їх посадових осіб, важливим є розуміння змісту практики застосування адміністративної відповідальності за ст. 44³ КУпАП. Узагальнити цю практику можливо виключно за результатами вивчення судових рішень – постанов у справах про адміністративні правопорушення ст. 44³ КУпАП, розгляд яких відповідно до ст. 221 КУпАП належить саме до повноважень судової гілки влади.

Аналіз практики розгляду справ про адміністративні правопорушення за досліджуваною статтею КУпАП дає змогу належним чином сформулювати у протоколі про адміністративне правопорушення склад правопорушення (об'єкт, об'єктивну сторону, суб'єкта та суб'єктивну сторону), відобразити докази, які підтверджують вчинення особою адміністративного правопорушення, а також такі ознаки доказів,

як їх достатність і допустимість, що відіграватимуть ключову роль під час розгляду справи по суті, висуваючи на перший план принцип доведення вини поза розумним сумнівом.

Стандарт доведення поза розумним сумнівом означає, що сукупність обставин справи, встановлена під час судового розгляду, виключає будь-яке інше розумне пояснення події, яка є предметом судового розгляду, крім того, що інкримінований злочин був вчинений і обвинувачений є винним у вчиненні цього злочину [9]. Спираючись на це положення, уповноважені посадові особи органів Національної поліції під час документування правопорушення за ст. 44³ КУпАП мають зібрати достатньо доказів, які об'єктивно та неупереджено відображають наявність події, наявність складу правопорушення у події, винність особи, яка притягається до адміністративної відповідальності.

Очевидно, що склад адміністративного правопорушення за порушення правил карантину людей є формальним, оскільки для кваліфікації за вчинення даного правопорушення не обов'язково є настання суспільно шкідливих наслідків, зокрема зараження чи поширення коронавірусної інфекції.

За результатами досліджень судових рішень у справах про адміністративні правопорушення за ст. 44³ КУпАП доходимо висновку, що суди ключову увагу приділяють доказам, їх допустимості та достатності, а також законності рішення, тобто його ухвалення на підставі норм матеріального адміністративно-деліктного права з дотриманням вимог процесуального адміністративно-деліктного права. Нагадаємо, що встановлення складу адміністративного правопорушення за ст. 44³ КУпАП здійснюється за допомогою доказів, що містяться у відповідних джерелах. Одним із ключових джерел доказів є пояснення особи, у змісті якого формулюється правова позиція особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, та версії, що уповноважені скласти протоколи про адміністративні правопорушення за ст. 44³ КУпАП мають спростувати.

Суд нагадав, що, оцінюючи обґрунтованість, факт вчинення правопорушення, в якому звинувачено особу, має бути зафіксовано та підтверджено допустимим і належним доказом, що міг бути забезпечений для такого роду порушень. У силу принципу презумпції невинуватості, що підлягає застосуванню у справах про адміністративні правопорушення, всі сумніви щодо події порушення та винності особи, що притягається до відповідальності, тлумачиться на її користь. Недоведені подія та вина особи мають бути прирівняні до доведеної невинуватості цієї особи [10]. Судова практика критично ставиться до показань посадових осіб органу публічної влади – Національної поліції. Цінність свідка полягає в його безпосередньому об'єктивному сприйнятті обставин справи за допомогою органів чуттів і відсутності юридичної зацікавленості у вирішенні справи. І саме з огляду на своє нейтральне становище людина здатна об'єктивно та правильно засвідчити події і факти так, як вони дійсно відбувалися для можливості уникнення формалізму та зловживання процесуальними правами [11]. Рапорт працівника поліції не може слугувати однозначним доказом винуватості особи у вчиненні адміністративних

правопорушень [12]. Отже, сприйняття правопорушення уповноваженим суб'єктом органу публічної адміністрації, який фіксує правопорушення у відповідному протоколі про адміністративне правопорушення, не є об'єктивним. Про це ми наголошували, що відсутність роботи спеціально уповноважених органів та їх посадових осіб по збиранню доказів істотно гальмує реалізацію у повному обсязі конституційних норм, спрямованих на захист громадян [13, с. 126]. Підтримуючи таку позицію, вважаємо, що факт порушення правил щодо карантину людей має підтверджуватися незалежними свідками, які неупереджено та об'єктивно можуть підтвердити подію, яка містить склад адміністративного правопорушення. Водночас свідчення поліцейських не слід зовсім відкидати. Якщо вони в сукупності з іншими доказами підтверджують ту чи іншу подію, то повинні братися до уваги.

Завжди слід об'єктивно й неупереджено підходити до вивчення норм позитивного права та критичного його сприйняття, оскільки від правильності розуміння норми залежить дотримання принципу законності під час провадження у справах про адміністративні правопорушення. Яскравими прикладами є постанови судів, які визнали відсутність складу правопорушення у діях особи, яка здійснювала торгівлю під час карантину, оскільки заборони, встановлені постановою Кабінету Міністрів України, стосувалися суб'єктів господарювання. Так, стосовно директорки магазину було складено протокол про адміністративне правопорушення за ст. 44³ КУпАП. Особа, яка притягалася до адміністративної відповідальності, зазначила, що відповідно до посадових обов'язків не наділена правом впроваджувати на території магазину як обмежувальні заходи, так і заходи, пов'язані з введенням карантину, тому вона не є особою, яка має повноваження щодо прийняття рішень за дану юридичну особу, на підтвердження чого надала суду копію своїх посадових обов'язків та копію договору оренди приміщень, інші документи [14]. За результатами судового розгляду справи суд постановив справу про притягнення до адміністративної відповідальності директорки магазину за ст. 44³ КУпАП закрити у зв'язку з відсутністю складу адміністративного правопорушення. Беручи до уваги це рішення суду, наголосимо, що під час збирання доказів винуватості особи у вчиненні правопорушення, відповідальність за яке передбачена ст. 44³ КУпАП, слід досліджувати обставини події правопорушення, зокрема можливості особи, яка притягатиметься до адміністративної відповідальності, впливати на подію, а також залежність події правопорушення від діяння цієї особи. Зрештою можливість особи бути суб'єктом цього правопорушення.

Встановлення суб'єкта правопорушення дає змогу не лише правильно кваліфікувати дії особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, а й законно застосувати адміністративне стягнення. Свідченням цього є постанова Краматорського міського суду від 01 квітня 2020 року [15]. Поліцейські не переконалися у тому, що особа є суб'єктом підприємницької діяльності і склали стосовно неї протокол за ст. 44³ КУпАП за торгівлю непродовольчими товарами. Суд закрити справу про адміністративне правопорушення за відсутності складу

адміністративного правопорушення, оскільки особа, яка притягалася до адміністративної відповідальності, не є суб'єктом правопорушення за ст. 44³ КУпАП.

Отже, під час документування даного адміністративного правопорушення слід збирати докази, які ідентифікують особу як суб'єкта адміністративного правопорушення за ст. 44³ КУпАП. Передусім це отримання копії документа, що посвідчує особу (перелік таких документів міститься у п.п. 1, 2 частини першої ст. 13 Закону України «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус»), документи, що вказують на те, що особа належить до посадових осіб (відповідний наказ на призначення, функціональні (посадові обов'язки)), відомості, що підтверджують право на здійснення підприємницької діяльності, яка заборонена органами державної влади чи місцевого самоврядування (свідцтво про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності (фізичної особи-підприємця або юридичної особи, свідцтво про сплату податку (на загальній системі оподаткування чи спрощеного) тощо). Отримання зазначених відомостей дасть змогу уникнути ухвалення рішень судів про закриття справ про адміністративні правопорушення, а також об'єктивно підійти до збору доказів, уникнути бюрократичної тяганини щодо спростування невинуватості особи, переобтяження судової гілки влади, а також утвердження верховенства права, дотримання прав та свобод людини в адміністративно-деліктній діяльності.

Важливо розуміти й об'єктивну сторону діяння, наприклад, відчинені двері магазину не свідчать про приймання відвідувачів, покупців, й складання протоколу про адміністративне правопорушення за таких обставин є наперед незаконним, а у діях такої особи відсутній склад адміністративного правопорушення. Обов'язково слід розкривати суть об'єктивної сторони правопорушення, ті дії чи бездіяльність, якими особа порушила встановлені норми і правила.

Зазначене у протоколі про адміністративне правопорушення неправильне посилення на конкретну норму закону щодо дотримання вимог в умовах карантину, що є обов'язковою складовою об'єктивної сторони правопорушення, передбаченого частиною першою ст. 44³ КУпАП. Це прямо суперечить принципу правової визначеності, закріпленому у численних рішеннях Європейського суду з прав людини (п. 31 рішення від 28.10.2003 у справі «Ракевич проти Росії» (*Rakevich v. Russia*), заява № 589973/00); п. 109 рішення від 13.12.2001 у справі «Церква Бессарабської Митрополії проти Молдови» (*Metropolitan Church of Bessarabia v. Moldova*), заява № 45701/99); п. 54 рішення від 23.09.1998 у справі «Стіл та інші проти Сполученого Королівства» (*Steel and Others v. the United Kingdom*), згідно з якими «закон має бути доступним та передбачуваним, що стосується його наслідків, тобто вираженням із достатньою точністю, щоб дати змогу особі в разі необхідності регулювати його положеннями свою поведінку». Зокрема, ЄСПЛ нагадує, що «національне законодавство має з достатньою чіткістю визначати межі та спосіб здійснення відповідного дискреційного права, наданого органам влади, щоб забезпечувати громадянам той мінімальний рівень захисту, на який вони мають право згідно з

принципом верховенства права в демократичному суспільстві» (п. 33 рішення від 15.11.1996 у справі «Доменічіні проти Італії» (*Domenichini v. Italy*), Reports 1996-V).

На національному рівні Конституційний Суд України у своєму Рішенні від 29 червня 2010 року у справі № 17-рп/2010 за конституційним поданням Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини зазначив, що «одним із елементів верховенства права є принцип правової визначеності, у якому стверджується, що обмеження основних прав людини та громадянина і втілення цих обмежень на практиці допустиме лише за умови забезпечення передбачуваності застосування правових норм, встановлених такими обмеженнями» (абз. 3 п.п. 3.1 п. 3). А у Рішенні від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005 КСУ вказав, що «із конституційних принципів рівності і справедливості випливає вимога визначеності, ясності і недвозначності правової норми, оскільки інше не може забезпечити її однакове застосування, не виключає необмеженості трактування у правозастосовній практиці і неминуче призводить до сваволі» (абз. 2 п.п. 5.4 п. 5) [16].

Ефективним джерелом доказів вчинення адміністративного правопорушення є відеозйомка. Слід враховувати правові позиції допустимості таких відеозаписів, зокрема й те, що у протоколі про адміністративне правопорушення має бути зазначеним технічний засіб, яким здійснено фото або відеозапис, оскільки відеозапис, поданий відповідачем (поліцейським) на підтвердження факту порушення, не може вважатися належним доказом у зв'язку з тим, що протокол про адміністративне правопорушення не містить посилань на технічний засіб, за допомогою якого здійснено даний відеозапис [17]. У зв'язку із цим необхідно обов'язково зазначати у протоколі відомості про технічні прилади та технічні засоби (марка, модель), за допомогою яких здійснювалася відповідна відеозйомка. Крім того, уповноваженим посадовим особам органів Національної поліції не слід забувати норми, що викладені у ст. 40 Закону України «Про Національну поліцію», де говориться про такий превентивний захід, як застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису з метою запобігання, виявлення або фіксування правопорушення, охорони громадської безпеки та власності, забезпечення безпеки осіб. На нашу думку, питання використання інформації з фото- й відеотехніки поліції (яка повинна бути розміщена у місцях, прямо визначених у вказаній статті) не викликає жодних підстав щодо недопустимості джерел таких доказів. Натомість по-іншому постає питання щодо отримання відомостей із автоматичної фото- і відеотехніки, що знаходиться в чужому володінні.

Зазвичай такі записи подають до суду на лазерних дисках. Судова практика демонструє правову позицію, за якою суд визнав неможливість використання при обґрунтуванні винуватості особи відеозапису з оптичного диску з камери зовнішнього відеоспостереження, яка була встановлена на будівлі, оскільки він не є оригіналом відеозапису. Суд, мотивуючи своє рішення про відхилення і про неможливість використання як доказу винуватості особи зазначеного відеозапису, послався на висновок експертизи відеозапису, згідно з яким надана на дослідження відеофонограма з оптичного диску є копією, а тому встановити технологічні

властивості відеофонограми (ознаки монтажу, порушення безперервності запису, стирання, обрізання тощо) неможливо [18]. Як наслідок, важливо зберігати оригінал запису на відповідному технічному засобі до розгляду справи по суті. Крім того, передача органам поліції таких записів з автоматичної фото- і відеотехніки, що знаходиться в чужому володінні, повинна бути процесуально оформлена. У світлі принципу діяльності органів Національної поліції, відображеному у статтях 6, 19 Конституції України, ст. 8 Закону України «Про Національну поліцію», ставить під сумнів допустимість отримання такого запису як доказу.

Слід враховувати сучасну правову доктрину, у тому числі висловлену Європейським судом з прав людини у відповідних його рішеннях. Так, у рішенні від 20.02.2020 у справі *Zelčs v. Latvia* Європейський суд з прав людини зазначив, що тримання заявника у поліцейському автомобілі не було передбачено законом з огляду на § 1 ст. 5 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод [19]. Отже, складання протоколу про адміністративне правопорушення не може проводитися у транспортному засобі поліції. Оскільки у подальшому ряд доказів можуть визнати недопустимими, що нівелює діяльність поліції із запобігання порушенням правил карантину людей.

Окремо слід відмітити й необхідність долучення до протоколу про адміністративне правопорушення за ст. 44³ КУпАП рішень органів виконавчої влади або місцевого самоврядування, якими запроваджені відповідні норми та правила (передусім це стосується відповідних місцевих державних адміністрацій чи органів місцевого самоврядування, протоколів засідань комісій з техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій), а також відомості про їх доведення до суб'єктів, які повинні дотримуватися норм та правил у сфері карантину людей.

Також слід дотримуватися гарантій захисту від будь-якого обвинувачення, у тому числі й обвинувачення у вчиненні адміністративного правопорушення. Відтак особі, яка притягається до адміністративної відповідальності, навіть на стадіях збору доказів та складання протоколу про адміністративне правопорушення повинно бути гарантоване право на захист, можливість скористатися фаховою допомогою адвоката чи хоча б фахівця у галузі права.

Висновки. Для утвердження законності дій уповноважених посадових осіб, яким державою надано повноваження складати протоколи про адміністративні правопорушення та притягувати осіб до адміністративної відповідальності за ст. 44³ КУпАП, необхідно доповнити кодекс ст. 251¹ «Належність доказів», ст. 251² «Допустимість доказів», ст. 251³ «Достовірність доказів», ст. 251⁴ «Достатність доказів», ст. 251⁵ «Обов'язок доказування», ст. 251⁶ «Збирання доказів». Ці доповнення КУпАП дадуть змогу сформулювати теорію доказування у справах про адміністративні правопорушення, що, на нашу думку, сприятиме дотриманню прав і свобод людини та громадянина, утвердженню верховенства права, принципу законності діяльності органів державної влади та їх посадових осіб під час документування адміністративних правопорушень у цілому та порушень правил карантину людей зокрема.

Упевнені, що використання всього дозволеного спектру джерел доказів під час документування порушень правил карантину людей забезпечить законність, доведеність вини особи, яка вчинила адміністративне правопорушення, допустимість доказів і невідворотність покарання за вчинення адміністративного правопорушення. Вважаємо, що документування порушення правил карантину людей має відбуватися об'єктивно й неупереджено, спираючись на пояснення свідків, які об'єктивно підтверджують подію правопорушення та винність особи, яка вчинила таке адміністративне правопорушення, наявність у діях такої особи складу адміністративного правопорушення; за допомогою фото- і відео-фіксації правопорушення та діяння особи, яка його вчинила; наявності нормативно-правових актів, якими встановлені відповідні норми і правила, які повинні виконуватися громадянами; всебічного дослідження умов події правопорушення; форми вини особи, яка притягається до адміністративної відповідальності та наслідків.

Адже слід пам'ятати, що ст. 325 КК України встановлено кримінальну відповідальність за порушення правил і норм, встановлених з метою запобігання епідемічним та іншим інфекційним хворобам, а також масовим неінфекційним захворюванням (отруєнням) і боротьби з ними, якщо такі дії спричинили або завідомо могли спричинити поширення цих захворювань. Відтак, ураховуючи наявність адміністративної та кримінальної відповідальності за порушення правил карантину людей, що проявилось у порушенні правил щодо карантину людей, санітарно-гігієнічних, санітарно-протиепідемічних правил і норм, передбачених Законом України «Про захист населення від інфекційних хвороб», іншими актами законодавства, а також рішень органів місцевого самоврядування з питань боротьби з інфекційними хворобами, вважаємо, слід враховувати норму, сформульовану у частині другій ст. 9 КУпАП, а саме те, що адміністративна відповідальність за правопорушення, передбачені КУпАП, настає, якщо ці порушення за своїм характером не зумовлюють відповідно до закону кримінальної відповідальності. Тому переконані, що притягнення до адміністративної відповідальності за ст. 44³ КУпАП повинно мати місце лише, коли є виключно правові приводи та підстави для кримінальної відповідальності за суміжне правопорушення, яке сформульовано у диспозиції ст. 325 КК України.

Важливим є те, що доведення винуватості у вчиненні особою адміністративного правопорушення за ст. 44³ КУпАП покладається на посадових осіб, уповноважених складати протоколи про адміністративні правопорушення за цією статтею. Під час документування цього виду адміністративних правопорушень слід встановлювати форму вини, яка, на нашу думку, має впливати на розмір штрафу як адміністративного стягнення у межах санкції даної статті.

Не менш важливим є встановлення даних, які характеризують особу, яка притягається до адміністративної відповідальності, зокрема її матеріальний стан, наявність джерел доходу, її попередня поведінка (чи притягувалася до адміністративної відповідальності тощо). Адже санкція, яка може бути застосована до порушника, за своїм розміром дотична до кримінального покарання за кримінальні проступки.

Тому слід всебічно та повно підходити до збору доказів вини особи у порушенні правил карантину людей.

Під час документування адміністративного правопорушення увагу слід приділяти можливості чи настанню негативних наслідків у вигляді поширення відповідної інфекційної хвороби. Адже присутність вказаного наслідку вказує на наявність у діях особи не складу адміністративного правопорушення за ст. 44³ КУпАП, а саме злочину, відповідальність за вчинення якого передбачена ст. 325 КК України.

Висвітлити всі проблемні питання документування адміністративного правопорушення у сфері карантину людей у межах однієї статті неможливо, оскільки зазначене потребує масштабного дослідження. Однак здійснений пошук істотно вплине за дотримання прав і свобод людини, утвердження верховенства права і законності в українському суспільстві в умовах карантину, у тому числі адаптивного карантину, зумовленого поширенням коронавірусної інфекції.

Насамкінець зауважимо, що повнота, всебічність, об'єктивність і неупередженість у зборі доказів події, наявності у події складу адміністративного правопорушення, вини особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, даних, які характеризують особу, яка притягається до відповідальності, дасть змогу об'єктивно та неупереджено з'ясувати причини вчинення правопорушення та винести законне і справедливе рішення у справі про адміністративне правопорушення.

Перелік використаних джерел

1. Петриченко С. А. Порядок оформлення процесуальних документів посадовими особами державної прикордонної служби України. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія Юридичні науки*. 2015. Вип. 5. Т. 3. С. 36–40.
2. Завальний М. В. Порушення справи про адміністративне правопорушення та її розслідування. *Університетські наукові записки*. 2009. № 4 (32). С. 160–165.
3. Кузьменко О. В., Плугатир М. В., Пастух І. Д. та ін. *Адміністративна відповідальність та провадження у справах про адміністративні правопорушення: навч. посіб.* / за заг. ред. О. В. Кузьменко. Київ: Центр навч. літ., 2016. 388 с.
4. Самбор М. А. *Провадження у справі про адміністративне правопорушення: погляди на поняття*. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Юридичні науки». 2015. № 1 (6). С. 128–134.
5. Самбор М. А. Особливості організації провадження за фактами вчинення адміністративних правопорушень з метою виключення подій, що тягнуть відповідно до закону кримінальну відповідальність. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної ради України*. 2014. № 1. С. 59–65.
6. Самбор М. А. *Зміст протоколу про адміністративне правопорушення: окремі проблеми правозастосовної практики, пов'язаної з прийняттям процесуальних рішень*. Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України. 2015. № 4. С. 38–45.

7. Шевчук С. Європейська концепція «усталеної судової практики» та її вплив на правотворчу функцію Конституційного Суду України. Вісник Конституційного Суду України. 2008. № 2. С. 93–101.

8. Самбор М. Правова позиція в українській правовій доктрині. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Юридичні науки. 2018. № 107. С. 80–84.

9. Що означає доведеність вини особи поза розумним сумнівом, роз'яснив ВС. Закон і бізнес. URL: https://zib.com.ua/ua/142525-scho_oznachae_dovedenist_vini_osobi_pozu_rozumnim_sumnivom_r.html. (дата звернення: 18.06.2020).

10. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 08 липня 2020 року у справі № К/9901/21241/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/90264746?fbclid=IwAR20XcAIBTwa-HEJ8NXdAFVtLDesWMwPm45gH6lAx2NTSpLiamYCGox7Vjg> (дата звернення: 13.07.2020).

11. Постанова Верховного Суду від 29 квітня 2020 року у справі № 161/5372/17 (адміністративне провадження № К/9901/34016/18). URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/88986779?fbclid=IwAR3LD_axLQrF2uMCnDmgzyIoMqKVLrBPLamyKbi1h2OcyHukxSYHqCigw (дата звернення: 07.05.2020).

12. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 20 травня 2020 року у справі № К/9901/33786/18. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/89325656?fbclid=IwAR2iflxESZiPBB88y04yEeSLV3HjdBK0nPz0EB-40etcHiadgqj-4xxiTuA> (дата звернення: 22.06.2020).

13. Самбор М. Особливості провадження та притягнення до адміністративної відповідальності у справах про адміністративні правопорушення (статті 176, 178 КУпАП). Право України. 2008. № 5. С. 122–128.

14. Постанова Прилуцького міськрайонного суду Чернігівської області від 26 травня 2020 року у справі № 742/812/20. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/89696613> (дата звернення: 17.06.2020).

15. Постанова Краматорського міського суду Донецької області від 01 квітня 2020 року у справі № 234/5552/20. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/88531787> (дата звернення: 17.06.2020).

16. Постанова Сумського районного суду Сумської області від 31 березня 2020 року у справі № 587/572/20. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88520190> (дата звернення: 14.07.2020).

17. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду від 15 листопада 2018 року у справі № 524/5536/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77860158> (дата звернення: 22.06.2020).

18. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Другої судової палати Касаційного кримінального суду від 31 жовтня 2019 року у справі № 404/700/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/85390646?fbclid=IwAR2tZAQY2tarcZx2mARwuSORrHf0iXQN9YmCVtxm9VCTxjBPxuvqVxSsSd8> (дата звернення: 22.06.2020).

19. Чому порушника ПДР не можна тримати в поліцейському автомобілі. URL: https://zib.com.ua/ua/142202-espl_poyasniv_chomu_porushnika_pdr_ne_mozhna_

trimati_v_polic.html?fbclid=IwAR2PJpIPInAC7z_OXY5t9_qL-qNpnMCVpG7PG2U9mpKXouoLMPJSRBB6MJg (дата звернення: 06.05.2020).

References

1. Petrichenko S. A. (2015). *The procedure for registration of procedural documents by officials of the State Border Guard Service of Ukraine*. *Naukovi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii Yurydychni nauky*, Vypusk 5, Tom 3, 36–40 [ukr.].
2. Zavalnyi M. V. (2009). *Initiation of a case on an administrative offense and its investigation*. *Universytetski naukovi zapysky*, 4 (32), 160–165 [ukr.].
3. Kuzmenko O. V, Plugatyr M. V., Pastukh I. D (2016). *Administrative liability and proceedings in cases of administrative offenses*. *Kuiv: Tsentru uchbovoi literatury* [ukr.].
4. Sambor M. A. (2015). *Proceedings in the case of an administrative offense: views on the concept*. *Visnyk Dnipropetrovskoho universytetu imeni Alfreda Nobelja. Seriiia «Yurydychni nauky»*, 1(6), p.p. 128–134 [ukr.].
5. Sambor M. A. (2014). *Peculiarities of the organization of proceedings on the facts of committing administrative offenses in order to exclude events that entail criminal liability in accordance with the law*. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi rady Ukrainy*, 1, p.p. 59–65 [ukr.].
6. Sambor M. A. (2015). *Contents of the protocol on administrative offense: some problems of the law of applicable practice related to the adoption of procedural decisions*. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi rady Ukrainy*, 4, p. p. 38–45 [ukr.].
7. Shevchuk S. (2008). *European concept of “established case law” and its impact on the law-making function of the Constitutional Court of Ukraine*. *Visnyk Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy*, 2, p. p. 93–101 [ukr.].
8. Sambor M. (2018). *Legal position in the Ukrainian legal doctrine*. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Yurydychni nauky*, 107, p. p. 80–84 [ukr.].
9. *What does it mean to prove the guilt of a person beyond a reasonable doubt, explained the Supreme Court*. *Zakon i biznes*. URL: https://zib.com.ua/ua/142525-scho_oznachae_dovedenist_vini_osobi_poza_rozumnim_sumnivom_r.html. (accased: 18.06.2020) [ukr.].
10. *Resolution of the Supreme Court in the composition of the panel of judges of the Administrative Court of Cassation of July 8, 2020 in the case №K/9901/21241/18*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/90264746?fbclid=IwAR20XcAIBTwa-HEJ8NXdAFVtLDesWMwPm45gH6lAx2NTSpLiamYCGox7Vjg> (accased: 13.07.2020) [ukr.].
11. *Judgment of the Supreme Court of 29 April 2020 in the case №161/5372/17 (administrative proceedings №K/9901/34016/18)*. URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/88986779?fbclid=IwAR3LD_axLQrF2uuMCnDmgzyloMqKVLrBPLamyZKbi1h2OcyHykxSYHqCigw (accased: 07.05.2020). [ukr.]
12. *Resolution of the Supreme Court in the composition of the panel of judges of the Administrative Court of Cassation of 20 May 2020 in the case № K/9901/33786/18*. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/89325656?fbclid=IwAR2ifxESZiPBB88y04yEeSLV3HjdBK0nPz0EB-40etcHiadgqj-4xxiTyA>. (accased: 22.06.2020) [ukr.].

13. Sambor M. (2008). *Peculiarities of proceedings and bringing to administrative responsibility in cases of administrative offenses (Articles 176, 178 of the Code of Administrative Offenses)*. *Pravo Ukrainy*, 5, p. p.122–128 [ukr.].

14. Resolution of the Pryluky City District Court of the Chernihiv Region of May 26, 2020, in the case № 742/812/20. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/89696613>. (accased:17.06.2020) [ukr.].

15. Resolution of the Kramatorsk City Court of the Donetsk Region of April 1, 2020 in the case № 234/5552/20. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/88531787>. (accased:17.06.2020) [ukr.].

16. Resolution of the Sumy District Court of Sumy region of March 31, 2020 in the case № 587/572/20. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88520190> (accased:14.07.2020) [ukr.].

17. Resolution of the Supreme Court in the panel of judges of the Administrative Court of Cassation of November 15, 2018 in the case № 524/5536/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/77860158>. (accased:22.06.2020) [ukr.].

18. Resolution of the Supreme Court in the panel of judges of the Second Judicial Chamber of the Criminal Court of Cassation of October 31, 2019 in the case № 404/700/17. URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/85390646?fbclid=IwAR2tZAQY2tarcZx2mARwuSORrHf0iXQN9YmCVtxm9VCTxjBPxyvqVxSsSd8>. (accased:22.06.2020) [ukr.].

19. Why a traffic offender cannot be kept in a police car. URL: https://zib.com.ua/ua/142202-espl_poyasniv_chomu_porushnika_pdr_ne_mozhna_trimati_v_polic.html?fbclid=IwAR2PJpIPInAC7z_OXY5t9_qL-qNpnMCVpG7PG2U9mpKXouoLMPJSRBB6MJg (accased: 06.05.2020) [ukr.].

САМБОР М. Особливості документування адміністративного правопорушення у сфері порушення правил карантину людей.

У статті досліджуються правові, організаційні аспекти документування адміністративних правопорушень за порушення правил карантину людей. На підставі аналізу правозастосовної практики судових органів здійснено узагальнення основоположних правових позицій судів, спрямованих на дотримання принципів верховенства права та дотримання прав і свобод людини. Зроблено висновки про особливості використання джерел доказів під час документування порушень правил карантину людей. Запропоновано доповнити Кодекс України про адміністративні правопорушення рядом статей, які б містили процесуальні норми, спрямовані на врегулювання порядку та правил збору доказів щодо порушень правил карантину людей.

Ключові слова: документування, адміністративне правопорушення, порушення правил карантину людей, належність, допустимість, достатність, достовірність доказів, збирання доказів.

САМБОР Н. Особенности документирования административного правонарушения в сфере нарушения правил карантина людей.

В статье исследуются правовые, организационные аспекты документирования административных правонарушений за нарушение правил карантина людей. На основании анализа правоприменительной практики судебных органов осуществлено обобщение основных правовых позиций судов, направленных на соблюдение принципов верховенства права и соблюдения прав и свобод человека. Сделаны выводы об особенностях использования источников доказательств при документировании нарушений правил карантина людей. Предлагается дополнить Кодекс Украины об административных правонарушениях рядом статей, содержащих процессуальные нормы, направленные на урегулирование порядка и правил сбора доказательств нарушений правил карантина людей.

Ключевые слова: документирование, административное правонарушение, нарушение правил карантина людей, принадлежность (относимость), допустимость, достаточность, достоверность доказательств, сбор доказательств.

SAMBOR M. Features of documenting an administrative offense in the field of violation of human quarantine rules.

The article examines legal, organizational aspects of documenting administrative offenses for violating the rules of quarantine of people. The decisions of the courts of Ukraine are studied, in which the evidence is examined from different angles, the question of their belonging, admissibility and sufficiency is studied. Based on the analysis of law enforcement practice of judicial bodies, the generalization of fundamental legal positions of courts aimed at observance of the principles of the rule of law and observance of human rights and freedoms has been carried out. Conclusions are made about the peculiarities of the use of sources of evidence when documenting violations of human quarantine rules. It is proposed to supplement the Code of Ukraine on Administrative Offenses with a number of articles that would contain procedural norms aimed at regulating the procedure and rules for collecting evidence on violations of human quarantine rules.

Approval of the legality of the actions of authorized officials who have been authorized by the state to draw up reports on administrative offenses and to bring persons to administrative responsibility under Art. 44³ CUAO it is necessary to supplement CUAO with articles of Art. 251¹ CUAO «Belonging of evidences», Art. 251² of the Code of Administrative Offenses «Admissibility of evidence», Art. 251³ CUAO «Reliability of evidences», Art. 251⁴ of the Code of Administrative Offenses «Sufficiency of evidence», Art. 251⁵ CUAO «Obligation of evidence». Art. 251⁶ CUAO «Collection of evidence». These additions to the Code of Administrative Offenses will allow to a theory of evidence in cases of administrative offenses.

Keywords: documentation, administrative offense, violation of human quarantine rules, affiliation, admissibility, sufficiency, reliability of evidence, collection of evidence.